

ja que (cast. *pues*)» en el vocab. de Sopeira per Oliva (Congr. Ll. Cat., 428).

CPT.: *De-puis, despuix, de-pus*. «Estaven los bons homes a la casa --- e vengren tres, e foren cinc, e estegren-i huit dies; e *depuis* aquels tres tornaren-se'n a Josa --- *depús* senta Maria d'agost dix n'Anglesa a N G. Clerge que eren los bons homes a casa de B. Tor ---» Alt Cardener, a. 1250 (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.75, 15.78). «Tant se reprès e-s conec per culpable, que *depuis* en avant, als matins, ans que cavalcàs, cantava missa»; *depuis que*: «*depuis que* son marit fo mort ---», i mateix ús però prescindint del *que*: «havia una dona qui era estada molt pecadora en lo món, e *depuis* fo en l'orde, havia fets alguns peccats mortals», Llull (*Blanq.*, NCL. I, 99.24; II, 168.7; I, 170.8); ús en el qual Llull presenta altres cops *depús*: «anà Blanquerna per la forest, *de pus* fo partit de Evas e Aloma»; «los apostolis, qui són pus rics *depús* agren l'emperi de Roma» (*Blanq.* I, 206.12; II, 175.2); i veg. cites de *depús* adv. 'després' en el gloss. de les *VidesR.*

Despuis, amb *-sp-*, és la forma del *Curial* («lo vent *despuys* que és enviat», NCL. III, 7.15), de l'*Egidi Romà* (DBal.), d'Eiximenis etc.: «si ell l'hagués covinentment castigada --- ella no haguera fet ço que *despuis féu*», *Terç* (NCL. VI, 37.27). I altres vegades amb *-xs* (i amb *que*): «*Despuixs* que Jhesucrist, e son vicari e sa lei han senyoria en Roma, no feren de llur prou, e dien que de lavors ençà la llur cosa pública és caiguda», *Regiment* (NCL., 47.15). Potser de resultes de la combinació complicada *-ixs* es produí l'alteració *despuys* que trobem en el Sermónari català de Marsella; i fins la més rara que lleigeixo en: «fugi lo dit Borgonyó en sabent que avien pres al dit Tolse y *despuig* no-l he vist», SdUrg. a. 1585 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 84), però convindria comprovar-ne la lectura. En tot cas fou sempre amb *-is* o *-ix* la forma general: «segons que *despuis* --- s'és demostrat», BMetge (*Somni*, NCL., 17). I encara, almenys en el NE., a la fi del S. XVI: «--- *Despuix* ensà, ab carta de tres del corrent --- estam certificats que en dita ciutat y ha bona salut; y com *despuix* de dita carta ---», a. 1593 (RLR LVI, 447).

També aquí la forma arcaica i originària en *-puxes*, amb el valor de 'des de llavors': «Con la dona se despartà, ella fo en molt gran goig, e *depuxes* no ac tristícia»; «si-l bisbe e lo capítol no guardaven lo espital e sos béns, que los pròmens de aquella ciutat ho deguessen guardar e defendre, e que *depuxes* lo bisbe no-y hagués negun senyoratge». I supervivent fins avui a Eivissa amb *-sp-*: «*despuixes*: después», PzCbr.

La variant en *-uis* o *-uis* no resta avui, fora dels compostos que veurem suara, més que en algunes zones esparses; pel P. Val. Sud: «algunes hores *despuix*» 'després', MGadea (*T. del Xè* I, 112). La combinació *dəzəmpuix* 'després' l'he sentida en pàgines apartades dins o a la vora de les Guillerries: en un mas molt alt entre Rocacorba i Granollers de Llémena (1925); a l'alta vall d'Osor prop de St. Hilari (coll de Llevanyes, 1929).

Restà sobretot en les combinacions adverbials que indiquen relació amb el dia que vivim. D'entre elles

potser el punt de partida es troba en *despús-demà* per 'demà-passat' (ll. *nudius tertius*), que és la menys divulgada, i no en tinc notícia més que del P. Val.: ja J. G. M. feia observar l'oposició entre això i l'ús del cat. comú *demà-passat* («El Camí», 14-IV-1934). Però en el País s'estén a tota la seva longitud, des del Maestrat fins més enllà d'Alacant: «Escolte, fadrí: prou en ha-y per esta nit! —Cha! Me se va caure la gota mortal!, pero en el *despús-demà* em vaig desquità», *Canyissaes* (136). Però també ho tinc anotat de l'Horta (1934), a tota la zona Xàtiva-Gandia (1962), al Nord de la Plana (Pobla Tornesa, 1935), i fins a La Jana (1961), o sigui ja a la ratlla de Tortosa. I notem que és només en aquesta combinació on s'entén el sentit en què era lògic el compost: 'després de demà'.

Sembla, doncs, que és només a base d'un paralelisme amb això que es pogué crear *despús-ahir* 'abans-d'ahir', amb tot i que aquest sí que és usual a totes les regions, i sens dubte antic. També l'oposava J. G. M. (l. c.) a l'ús barcelonès d'*abans-d'ahir*; «ja fa dies que't veig trista, Marió: *despús-ahi* vaig mirar-te per l'ull del pany de la clau, quan eras a la teva arcova, y vaig veure que ploravas», JMartí Folguera (*Caragirat*, 43). Però sempre l'ha recomanat Fabra com el terme més bo per a l'ús comú. És veritat que el *DTO.* donà entrada allora a tots tres en la seva ed. de 1670: «*despuys demà*: perendie», «*despuys ahir*: tertio abhinc die», «*despuys a nit*: tertia abhinc nocte: nocte superiori proxima».

Certament se sent molt per l'alta Catalunya, fins al cap del NO.: *despuz-ai* a Ferrera, Vall Ferrera i Cardós (1932-34). A les Illes més aviat amb *-uis*: mall. *despuis-ahir* segons la *Gramàtica* de T. Forteza; «dos festejants semblava talment que jugassin a donar-se carabassa: *despuisahir* se desavenqueren; ahir tornaren a ser amics, i avui s'han partit els trastos», Camps Merc. (*Folk. Men.* II, 113); ell mateix dóna *despuis-bi* com a pronúncia del Migjorn Gran; a Ciutadella segons Griera (*ALCat.*) *dəspuixəi*, però *dəspuzəi* segons Moll (BDLC XIII, 182). Hi ha un testimoni medieval de la combinació, en la *Questa* del S. XIV del mall. Reixac: «dix què Galeàs s'en anà *dəspus hir*» (39.22), però de la narració no es dedueix si vol dir 'abans-d'ahir' o 'des d'ahir, ja ahir', com sembla lògic segons la formació del mot (el català s'aparta aquí una mica del sentit del model francès «se'n ert au matin partiz», ed. Pauphilet, 51.25, que per tant no ens guia).

En tot cas hem d'admetre que *despús-ahir* és una formació neològica modelada sobre *despús-demà*, que és en el que s'explica el valor semàntic assumit pel mot. L'explicació que en suggereix el DBal. és absurda (no sols en el fet de declarar-lo castellanisme (!)).

El *despuys-aniit* del *DTO.* només el sé avui a Mall.: B. Ferrà, *Comèdies* (*IdO* I, 97).

Puixana, V. *puig* *Puixança*, *puixant*, V. *poder Puixavant*, castellanisme (< *pujavante*) *Puixença*, V. *puixança* (PODER) *Puixes*, V. *puix* *Puixolar*, *puixoule*, V. *poixèvol* *Puja*, *pujada*, *pujador*, *pujal*, *pujall*, *pujament*, *pujaminsyons*, *pujant*, *pujantó*, *pujar*, *puja-soques*, *pujat*, *pujol*, V. *puig* *Pujola*, grafia bàr-